

Minneoppgave for eldre

Erland Andersen.

Jernbanegt. 6 A 1706, Sarpsborg.

Skjeberg Pensjonist -forening.

Minneoppgave for eldre, Erland Andersen. Side 1.

Jeg er født i Rakkestad i 1918 , og var ca. 2 år da vi flyttet til Åasen i Ullerøy ,i Skjeberg. Min far var svensk, og kom til Norge i 1914.

Bestefar bygde Åasen. Han var formann på Skjeberg - Tegleverk. Bestefar døde tidlig, i 1908. Bestemor ble sittende igjen med fem halv-voksne jenter. De flyttet ut etter hvert som de ble voksne. Mine foreldre leide da av bestemor. Huset hadde et grunnriss på ca. 45 m². Det var gang, kjøkken, kammers (sove-værelse) ,og stue. Stuen sto på stas til spesielle anledninger , som jul , påske, eller når mor hadde heime-møte. Far fikk arbeide på tegleverket, men det var bare sesong-arbeide, 4-5 mnd.i året.

Min barndom og tidlig ungdom, ble naturlig nok preget av miljøet rundt tegleverket. Av leiren kunne man lage mye rart. Jeg var ikke gamle gutten, før jeg laget både fugler og dyr. Men leir-gjøken var nok det fineste. Jeg lærte hvordan jeg skulle lage den, Først ble den formet, så tørket , og siden brent. Det var samme prosessen som det ble gjort med alle de andre teglesteins-produktene.

Svømme lærte jeg tidlig, på en enkel ,men kanskje litt brutal måte. Etter endt arbeid var både små og store nede ved bryggen og badet. De store bandt en rem med snor i, og kastet meg ut i sjøen, slik de hadde gjort med andre før meg. Det var ikke helt frivillig . Men hvis de store guttene forsto at vi var virkelig redde, så stoppet de. Men da var det lett å bli ertet etterpå, eller for å bruke dagens ord ,mobbet. Så de fleste ble kastet i sjøen. Her snakker jeg bare om guttene, for jentene var ikke med på bryggebadingen.

Da jeg begynte på skolen, var det ikke skole hver dag. De tre første årene gikk vi to ganger i uken , siden tre. I fra fjerde skoleår gikk vi to klasser i sammen, altså 4 og 5. og 6 og 7. De dagene jeg ikke var på skolen, men hadde anledning, var jeg på verket og lesset på murstein for en som jobbet der. Det gikk 80 stein på trillebokken. Han hadde to trillebokker, når han trillet bort og lesset av den ene, lesset jeg på den andre. Jeg hadde to øre lasset. Det kunne bli godt over en krone dagen.

Om høsten når det var potet ferie, var vi med å tok opp poteter. Og ikke som nå ,da det er bare navnet, og knapt nok det, av denne ferien. Det var ofte frost og rim på bakken, da vi startet om morgenen.

Minneoppgave for eldre, Erland Andersen.
Side 2.

Det var endel jobbing, men mesteparten av fri tiden gikk med til sport og lek. Jeg fikk mine første ski i 10-12 års alderen. Far hadde fått en askeplanke av en bonde han arbeidet for. En snekker ,og alt-muligmann i nærheten, laget mine første ski , av denne planken. Det var ikke mange som hadde ski da, det gikk mest på tønnestaver. Jeg hadde også en kjelke, den var det mye morro med.

Da våren kom var det å kaste på stikka. Vi kastet med femøringer, da kunne de voksne også være med. Vi var glad til, for de hadde mere penger, men vi var best til å kaste. Så, som regel var det vi som vant mest på det .

Arbeidsløsheten var stor i årene før og etter 1930. Den gangen hadde vi noe som ble kalt fattig-kassa, (Forsorgen) Der fikk de som trengte det, matkapper som de leverte i butikken, og fikk varer igjen. (Det aller nødvendigste.) Det var mange som kjempet hardt for å unngå fattigkassa, og en av dem var far. Han greide det også. Han var heldig som hadde tegleverket , selvom det bare var 4-5 mnd. Far og mor forsøkte å legge bort noen kroner på sommeren, for å ha noe i et knipetak på vinteren. Far tok kontakt med bøndene. Om høsten kunne det bli noe dike-graving, og om vinteren noe i skogen , f eks. hugge tømmer eller favneved.

På mine skole fridager ,var jeg ofte med far i skogen. det kunne ofte være langt å gå, og med mye snø. Etter en lang dags slit , ofte gjennomvåt , var daglønnen sikret. For å hugge en favn ved var det Ca. 3 kr. Mor som skulle forvalte disse kronene, hadde nok ikke lettere. Vi var seks ,rundt bordet, to jenter og to gutter, mo r og far. Men vi gikk alltid mette fra bordet . Mor bakte. Det gikk 3 rugbrød eller rugkake, som vi sa, i stekeovnen. Det var vanlig med vedkomfyr, elektrisk komfyr fikk vi i 1938, tror jeg. Det var en magasinkomfyr. Den besto av en stor støpejernskubbe, som veide ca. 50 kg. Om kvelden når vi skulle legge oss,ble den strøm vi disponerte satt på magasinet. Om morgenen var det nesten rødglødende, så vi kunne koke på den langt ut på dagen. Vi hadde ca. 300watt.

Satte vi på mere strøm ,begynte det å vippe, lyset kom og gikk hele tiden.

Bærsesongen ble godt utnyttet, vi barna var alltid med i skogen. Når vi ble store nok gikk vi alene ,eller sammen med andre barn. Mor saftet og syltet, så vi hadde nok til det var ny sesong.

Minneoppgave ,Erland Andersen

Side 3

Mor hadde mye å gjøre, først opp, og sist i seng Jeg kan ikke huske henne sitte uten å ha noe håndarbeide i hendene , Om kveldene gikk det mye på lapping , og strikking . Det var også mor som passet på at vi gjorde leksene våre. Den gangen var det mye lekser vi måtte kunne utenat, spesielt bibelhistorie og salmevers. Mor var nøye med at vi kunne leksene.

Vannet til vår husholdning måtte vi bære både inn og ut. Brønnen lå ca. 50 m. unna, men det hendte den var tom. Da hentet vi vann i en ile, (oppkomme) ca. 300 m. unna. Det ble lagt inn vann på Åasen i 1948. Den gang var alle konene hjemme, i hvertfall i vårt nærmiljø. Det var nesten ikke en dag som ikke en eller flere kom innom. Da gikk praten, og kanskje litt sladder, over en kopp kaffe. Når mannen kom hjem med lønningen om fredagen, gikk konene til butikken for å handle. Det var over to km. med dårlig vei. Høsten og vinteren var ikke det så enkelt mange ganger.

Så begynte de med lønning på torsdag, det var et stort framskritt. Da hadde de dagslys på fredag å handle på. Men med en gang i uken, var det lett for å råke opp for noe. Da var det å gå til naboen for å låne. Det kunne være kaffe, salt, eller noe annet. Men hadde de det ikke for travelt ,vanket det gjerne en kopp kaffe på slike turer også. Det var mye mere nærkontakt, og sosialt felles-skap den gang. Når en trengte hjelp til et eller annet, kontaktet man naboen, eller flere. Når jobben var gjort hadde husmoren kaffen ferdig, med kake eller brød til. Etter litt småprat, og takk for hjelpen, gikk man hver til sitt. En annen gang gikk hjelpen motsatt vei.

Vi levde bra, men enkelt. Brød med sirup på ,var standard. På skolematen var det strøsuksker, (Farin.) Kveldsmaten var som regel havregrøt. Til middagsmat var det gjerne mors kjøttkaker, med saus og poteter, en gang i uken. Annen mat som var godt , var kokt suppe på fleskeknoker. Mor kjøpte salt sild. Sild og poteter var bra ,og i flere variasjoner. Salt sild og poteter, eller salt sild pakket inn i en våt avis, og grillet på glørne i komfyren.

Vi bodde ved sjøen. Det var mere fisk der da, enn nå. Vi kom sjelden hjem uten fangst. Vi hadde ikke båt selv, men fikk låne,eller være med andre. I 1933, da jeg gikk for presten, kjøpte far og jeg båt, (en eke), i sammen .

Minneoppgave Erland Andersen.

Side 4.

I Ullerøy var det flere foreninger, alle med et kristent innhold. Der-iblant en gutteforening som jeg ble medlem av i flere år. Der lærte vi å bruke hendene til noe nyttig, bl.a. flettet vi kurver o.l. En gang i året hadde vi basar, og loddet ut det vi hadde laget.

Da jeg var konfirmert, hadde fått blå dress og hatt, og var som voksen kar å regne, var det ikke mulig å tenke på noe mere skolegang. Mine foreldres økonomi tillot ikke det. Jeg hadde lyst til sjøen, og var på hyrekontoret i Fredrikstad flere ganger, uten resultat.

Vintersdag den 1410, og sommersdag 1404, var flyttedager for de som arbeidet på gårdene på bondelandet.

Det var de dagene man hadde anledning til å bytte jobb.

Da kom bøndene til arbeidskontoret for å finne seg en de trengte, gutt eller jente. På de store gårdene ansatte de hele familien til å ta seg av fjøset. Den 1410 i 33, ble jeg gårdsgutt. Det ble fire vintre, en i Skjeberg, en i Onsøy, og to i Rakkestad. Om sommeren var jeg på tegleverket. En vinter var jeg sammen med en kamerat i skogen, og hugget tømmer.

Jeg ble tidlig intressert i fotball. Ullerøy hadde ikke noen idrettsforening den gang. Vi var noen gutter som syklet til Brandstorp, siden til Skjærviken i Borge, men vi snakket om et eget idrettslag i Ullerøy. Og med Hendrik Pettersen, Myra, som drivkraft, fikk vi leid en del av en myr. Der la jeg, og mange med meg, ned, mange dugnadstimer.

På Åserød var det et ungdomslag, tilsluttet DNT, Avholdsbevegelsen. Der var vi med, og hadde mye morro, lek, og folkedans. Vanlig dans var ikke tillatt. Avholds-saken var det nok mange av oss som ikke tok helt bokstavelig.

Jeg vil litt tilbake til skoleårene. I dag kan vi ikke se forskjell på barna i klesveien. Hvem de er sønn eller datter til. Men slik var det ikke i min skoletid. Men i dag hadde også vi vært moderne! Vi hadde lapper både her og der, i motsetning til de bedre stilte. Men klærne våre var hele og rene.

Med støvlene var det værre. Vi brukte noe de kalte "Monitorer," Det var en tresko med litt høye skaft, og snøring. Når snøen var våt og (kram), satte den seg fast under Monitorene, så man gikk som på stylder.

Minneoppgave for eldre, Erland Andersen. Side 5.

I desember 1939 , møtte jeg i garden i 3. kompani .
I kompaniet var det flere som het Andersen. For å undgå
missforståelse , ble et av mine fornavn brukt som etternavn .
Jeg har tre fornavn , John , Erland og Folke. I garden, og
senere i det norske militæret ble det Folke Andersen .
I brev til meg var det en J. foran . Det har hendt en sjelden
gang at jeg er blitt tilsnakket ,Folke . Da er det sikkert en fra
dengang . Rekrutt - skolen ble avtjent på Gardemoen .

Vi hadde vaktteneste på Slottet , og på Skaugum ,blant
annet. Prinsessene, og Harald , med barnepike gikk forbi hver
dag. Garden sto vakt ved innkjørselen om dagen , Om natten
gikk vi rundt hovedbygningen . Vi var et skiløperkompani.
Det meste av tiden i garden , når vi ikke hadde vakt , eller
paraderte inne, eller utenfor Slottet for høye gjester , var vi
på feltdøvelser i Nordmarka , I fritiden var jeg også der.

Krigen i Europa var begynt . Radio og aviser forsøkte vel å gi
oss et bilde av krigen, og det som skjedde. I februar 1940 ,
gikk Altmark, (et Tysk skip) som var forfulgt av engelsk-
menn, inn i Jøssing - fjorden .Norge lot engelskmennene
hente ut det tyske skipet . Det var mange av oss som lurte på
fortsettelsen . Fra den dagen var ikke Norge et nøytralt land.
Russerene hadde gått inn i Finland i november 39 . Det ble
skrevet,og talt mye om hvordan vi skulle hjelpe Finland ,
Noe ble vel også gjort . Jeg har aldri vært parti politisk
intressert , hverken før eller etter krigen. Men Russland og
kommunistene hadde jeg skrekk for. Det var et par stykker
av oss som snakket om å melde oss til tjeneste i Finland.
Men i mellomtiden stoppet krigen. Finland måtte avstå
områder til Russland .

Snart kom 9 .april .

Vi ble vekket om natten og fortalt at et tysk krigsskip var
senket ved Drøbak. På kort tid var vi på vei dit . Der fikk jeg
det første møtet med krigenens virklighet . Norge var nu med
i krigen . Etter endt oppdrag ved Drøbak , kjørte vi mot Oslo.
Men nå kjørte vi videre , og forbi Oslo. Da vi kom til
Minnesundbroen var tyskerne allerede der . Vi ble et lett
bytte for dem. Det ble ikke løsnet et skudd.Vi ble beordret
tilbake til vår forlegning . Ved Eidsvoll ble det en liten
stopp. Tid nok til at jeg fikk slått ut bakvinduet , og hoppet ut .
Resten av krigen i Norge hadde jeg ikke kontakt med mitt
kompani. Forts, side 6.

Minneoppgave Erland Andersen

Side 6 .

Forts. Krigen i Norge.

Der vi stoppet ved Eidsvoll ,må ha vært i nærheten av en gård , for jeg kom meg ned i en potetkjeller. Der lå jeg til om morgenen . Da jeg kom ut , traff jeg på et kompani fra Trandum . De var innkalt til nøytralitetsvakt . De hadde dårlig militærutdannelse . Jeg ble først lagleder ,med korporals grad . Men det var lite befal , så etter et par dager ble jeg leder av en tropp , med sersjants grad. Den første treffningen var ved Minnesundsbrua igjen . Jeg hadde gått i stilling oppe på kirkegården , og beskjøt broen. Men tyskerne hadde kommet seg over isen på Mjøsa , så vi måtte trekke oss , for ikke å bli omringet. På Tretten tok vi inn på et lokale .Tyske fly hadde kontroll med oss , og sendte en serie med maskingeværkuler mot oss . Flere av kulene slo ned i taket . Vi ble stadig trykket oppover Gudbrandsdalen .Vi sprengte mange bruer , men tyskerne hadde flinke ingeniørsoldater , så de kom raskt etter.

Ved Otta traff vi på engelske soldater . De var kommet fra Åndalsnes. Litt nord for Otta krysset veien og jernbanen elven . En meget strategisk stilling . Men når det kom til kamp forsvant engelskmennene . Det var dårlige greier. Men kom de over en butikk , eller noe annet de kunne ha bruk for , var de aktive. På meg virket det som om de skulle på en hyggetur til Norge , og at de kunne gjøre som de ville. De hadde kanskje hørt om noen tyskere , men regnet vel med at de skulle stikke så fort de hørte den engelske krigsmakt var i nærheten . Ja , det er mye rart en kan henge en uniform på, men soldater var det ikke.

På Dovre satte tyskerne inn bombefly , og fallskjermssoldater . De norske avdelingene var dårlig organiserte . Det ble ikke noe helt av det . Så vi måtte stadig trekke oss . På Lesjannet landet flere engelske fly . Men så kom tyskerne. Engelskmennene forsvant og glemte flyene . De hadde visst frosset fast i isen. I Åndalsnes skulle de holde byen ,mens vi skulle få noen dagers ro i Isfjorden .

Vi hadde ikke noe feltkjøkker , så med mat ble det så som så . Vi var innkvartert i en kirke . På andre siden av fjorden var det en butikk .Jeg fikk med meg et par karer og rodde over. Fortsatt side 7.

Minneoppgave Erland Andersen .
Side 7.

Fortsatt krigen i Norge , og videre.
Folket hadde hamstret , så det var ikke mye spisende igjen . Men vi fikk med oss en sekk byggmel. På en gård , fikk vi låne en bryggepanne . De dagene vi var i Isfjorden spiste vi bare bygg - grøt . Noen dager senere kom en avdeling tyskere kjørende og stoppet. De kom overaskende på oss . Vi var ute i det fine vårværet , men våpnene lå igjen inne i kirken .Jeg hadde en tønne - revolver på meg . Det lå en stor sten der på tunet . Jeg fikk plasert revolveren under stenen . Jeg tenkte på å hente den snart , men det gikk 30 år før jeg kom dit igjen . Da var forholdene helt forandret , det var bygd , og planert. Jeg kontaktet ingen. Om den var funnet , vet jeg ikke . Engelskmennene hadde stukket av , uten at vi fikk beskjed .

Vi ble kjørt til Lillehammer , og siden til Trandum . Jeg måtte arbeide på flyplassen på Gardemoen . Det var nå midt i mai . Jeg slapp fri sist i juni . Jeg arbeidet på tegleverket om sommeren . Da vinteren kom var det som vanlig slutt på arbeidet der . Jeg fikk jobb i et Sarpsborg firma som satte opp brakker i Mosjøen , og jeg reiste dit. Sommeren etter var jeg på tegleverket igjen.

Høsten 41 ,var vi 5 gutter som reiste til Trondheim for et Oslo -firma. Vi var alle fra Ullerøy , og hadde jobbet sammen på tegleverket. Jobben i Trondheim besto i å støpe grunnmurer til beboelse for den tyske marine .

Tankene mine slapp ikke taket om kommunismen ,og Russland. Jeg så det slik at Tyskland var reddningen . Sommeren 42 , meldte jeg meg til kamp mot kommunismen .

Etter nærmere et år med grunnsolid utdannelse i Tyskland , med et avbrekk til Lettland og Kroatien , ble det Østfronten. Det var harde bud. Vi hadde til tider store tap . Russerene var mannskapsmessig i stort flertall. Våren 44 , var jeg i Norge på tre ukers permisjon . Min avdeling var da ved *Wawer* Leningradsfronten . Våren 45 var jeg kommet til Øst - Tyskland . Kampen om Tyskland ,og Berlin var begynt for fullt . Vinteren og våren 45, oppsto det store problemer med amunisjon og drivstoff til våre kjøretøyer og pansere . Det ble snakket om sabotasje. Flere ganger måtte vi trekke oss tilbake ,på grunn av det . Forts. side 8.

Minneoppgave, Erland Andersen .
Side 8 .

Krigen i Tyskland.

Av den grunn hadde vi store tap .

Da vi kom til Berlin var kampenheten stort sett sprengt i stykker .Blant annet min . De siste dagene var jeg sammen med en marine avdeling , som de siste dagene hadde kommet luftveien . De siste døgnene var det helt kaos . Tyske og russiske soldater om hverandre .

I Berlin hadde jeg min verste opplevelse under krigen . i hvertfall den jeg husker best . En Folketysker , (tyskere bosatt i Romania) , og jeg , hadde vært sammen lenge . Så får han et mage skudd , russerene brukte spreng - kuler , det er forbudt i krig , men blir brukt ennå idag . Hele magen ble opprevet , men han var i live , og gjorde tegn til meg at jeg skulle gjøre slutt på hans lidelser . Jeg var i et dilemma .Mens jeg står over ham , var det en annen som løste problemet for meg , og jeg var glad til .

Berlin kapitulerte 2 , mai om morgenen . Vi var en liten gruppe som ville prøve å komme til vesten . Men om kvelden var vi helt inneklemt. Russerene var overalt , og vi ble tatt til fange. Jeg hadde ikke vært fange mange minuttene, før min klokke forsvant. Han hadde ikke tid til å åpne lenken engang , bare rasket den av .

Fangemarsjen fra Berlin til Frankfurt ved Oder , med et døgn stopp i Fürstenwalder tok 14 dager . Det er ikke mer enn ti mil , så jeg vet ikke hvordan vi gikk. Det jeg vet er at på begge sider av veien etter oss var dikene fulle av lik . Vi fikk ikke mat eller drikke ,vi lå ute på markene om natten. Så drakk vi det vannet som var langs veien . Mange ble syke . Greide de ikke å følge med , fikk de en kule , og ferdig med det . De russiske soldatene som gikk bak,sørget for det .

Da jeg kom til Frankfurt , rant det i begge ender . Jeg ble innlagt på en sanitets -stue . Jeg hadde fått Gulsott og Dysenteri . Etter ca. 14 dager gikk ferden videre . Men nå med tog , i såkalte kuvogner . Vi var en 40 - 50 stk . i en slik vogn . Det var et hull idet ene hjørnet til å gjøre det fornødene i . Dørene var låst . De ble åpnet en gang i døgnet . Da var det mat å få ,det var en porsjon suppe . Vi kunne bli stående stille i flere dager på et sidespor . Det har vel ingen hensikt å beskrive forholdene ytterligere .

Minneoppgave , Erland Andersen.

Side 9 .

Krigs -fange i Russland , (Sovjet) .

I Posnan i Polen kom vi ut . Vi var der noen uker , i en leir . Vi lå ute , uten noe tak over hodet . Jeg gravde meg ned under en mur , det hjalp noe . En dag traff jeg en nordmann der , han var fra Oslo .

Vi fikk beskjed en dag , om å ta av oss klærne , og gå forbi noen russere i hvite kapper . En av dem en kvinne , kløp oss i rompa . Så fikk jeg en lapp med navnet mitt på . Vi fikk nummer, fra 1 til 6 . Fra 1 til 3 kom i en gruppe , og fra 4 til 6 i den andre. De med nummer 1 -3 var fastest ,ved denne klypingen , altså i best form . De skulle til Russland. Jeg hadde fått nr. 3 . Min landsmann 4 eller 5 . Våre veier skiltes . Jeg ble sendt østover ,han vestover. Siden gikk det nærmere to år , før jeg traff en nordmann.

Jeg var til sammen i syv leire i Russland. Å gradere dem , hvem som var best , og hvem som var verst , lar seg ikke gjøre. De var verst alle sammen , på hver sin måte . For å ta en historie fra den første leieren . Det var ved jule - tider ,litt snø ,sur vind , og minus grader. Om morgenen skulle vi stille opp , og telles . Jeg var syk , og bena ville ikke lystre . Det var to til , som ikke stilte opp , av samme grund . Ved siden av leir - byggingen var det et skur uten tak og vinduer , med snø og is på gulvet . Så skulle vel leir - kommandanten markere seg . Vi ble plassert der ute , i hvert vårt hjørne. Hvor lenge jeg sto der , vet jeg ikke , men etter en tid greide ikke de to andre å holde seg oppe lengere . Om det hadde gått to eller fire timer , og hvor lenge jeg ble stående etter dem , vet jeg ikke ,jeg hadde jo ingen klokke. Men jeg hadde på en eller annen måte greid å holde meg på bena. De to andre var døde . Så en liten historie fra et kollektivbruk . Hele landsbyen var ansatt der. De hadde i tillegg en liten jordflekk til eget behov. Vi var ca. 30 mann , som var utleid fra leiren . Det var normalt en fem - seks vakter på en slik komando . Vi måtte holde oss innenfor et begrenset område . På en eller annen måte , hadde jeg kommet litt utenfor. Det gikk mange kuer å beitet der .Jeg får et slag i nakken av karabinkolben fra en av vaktene . Jeg stuper i bakken , framover , med ansiktet opp i en "kuru" ku møkk . Vakten setter benet i nakken på meg , og trykker ansiktet fram og tilbake . Det er så mange måter å gjøre en liten på .
forts, side 10.

Minneoppgave , Erland Andersen .

Side 10 .

Krigs -fange i Russland . (Sovjet) forts.

Det var hemmelige politi K. G. B. eller N.K. V.D. var overalt. De kunne være i ofisersuniform , men like ofte som vanlig soldat , eller fabrikk arbeider .Derfor hendte det aldri at to russere snakket med meg på en gang . Den andre kunne være spion ,(K.G . B). Mange russere snakket tysk. En natt i den første leiren ble jeg hentet, og ført til et kontor (K. G. B .) Det ble stillt mange spørsmål . Først om min nasjonalitet . Han påsto at jeg var tysk . Min soldat bok , og øvrige papirer, gravde jeg ned i et gartneri i Fürstenwalder . Det var spørsmål om alt mulig. Selvfølgelig også om kommunismen ,og Russland. Jeg forsøkte jo å besvare spørsmålene på beste måte for meg selv , på bekostningen av sannheten . Jeg tenkte ikke mer på det . Men i neste leir gjentok historien seg . Jeg kjente igjen boken fra sist . Jeg kalte den siden for spørsmålsboken . Den inneholdt 45 spørsmål. De samme spørsmålene kommer igjen hver gang. Den kom jeg til å få se mange ganger. Jeg fikk bekreftet at det lønner seg å holde seg til sannheten . Den er lettere å huske. Når en blir vekket opp , rett etter en har sovnet , er det ikke den rette tiden å stille spørsmål til meg på. Men hans erfaring var nok en annen. Det var nok om ordene kom litt anderledes , men svarene var de samme. Det ble lange forhør , så kunne jeg få gå. En stund etter ble jeg vekket igjen , med nye forhør. Jeg måtte stå å snakke norsk med meg selv i lange perioder. Så kunne han ,inn i mellom stille forskjellige spørsmål . F. eks. om kjente personer i sport eller annet. Jeg ble en gang spurt om hvor mange barn Kronprins Olav hadde , og hva de het . Det hendte et par ganger når jeg ble innkalt ,(alltid om natten) at han anslo en mere kameratslig tone.

Han bød på sigaretter, og fortalte om sin innterese for Norge. Det ble snakket om løst og fast. Så kunne det komme spørsmål fra spørsmålsboken. Boken var ikke framme , den var ikke i mine tanker. Men hvis ikke svaret stemte helt med svaret i boken , ble jeg hentet neste natt. Da var det slutt på sigarettene og hyggepraten . Jeg fikk stor respekt for dem .De var dyktige , men uten hjertelag.

Våren 47 var jeg i Kiev .Det var flere leire der. Jeg kom til Bunkers-leiren .Der var vi flere tusen , fra til sammen tretti to nasjoner. Det var den største leiren jeg var i . En kveld vi kom marsjerende inn , 100 i hver komando ,5 i bredden. Det var besøk i leiren, flere høyere ofiserer står ved porten . Så roper en , oversatt til godt norsk , Hei på deg Normann ! Det var en K.G,B. som jeg hadde vært i forhør hos for ca . halvannet år siden.

Minneoppgave , Erland Andersen.

Side 11 .

Krigs- fange i Russland , (Sovjet)

Bunkers-leiren, hadde navn fra da tyskerne brukte den til amunisjonslager. Den var nedgravd i jorden . Vi lå på brisker (benker) i tre høyder . Vi var ca. 100 mann i hver bunker. Jeg lå i øverste rekke . Jeg måtte opp for å late vannet flere ganger om natten , ja det var flere med samme problem . Men mitt problem var at jeg i den tiden også var nattblind. Så fort det begynte å mørkne , etter at solen gikk ned var det helt mørkt. Når jeg måtte ut om natten var det fort gjort å trække bort på noen. Da fikk jeg høre banning på mange språk.

På oppstilling om morgenen kunne det gå både en og to timer, før vi kom avgårde. Vi sto hundre og hundre .Men så kom de til nittiåtte , nittini , eller ethundre og en . Da begynte de på nytt. De kunne telle både to og tre ganger før det stemte . Alt som skulle sies , ble sagt på fire språk.

I leiren var det et lasarett , (sykestue) med tyske Røde Kors - søstre . og tyske leger , som også var krigsfanger. Etter en tid ble jeg sent dit . Jeg manglet fett på , og i kroppen.

Jeg fikk en daglig rasjon med små fisker i leiren , fisker, på størrelse med agnsild. Det virket bra , og etter en tid ble jeg bedre, *av nattblindheten*

I juni 1947 , kom jeg til en oppsamlingsleir i Kiev . Der traff jeg blant andre to nordmenn , og to finner. Vi får beskjed om at vi skal få reise hjem. Da hadde jeg som før nevnt ikke sett en nordmann på over to år. Reisen skal gå over Leningrad

Når dagen kom fikk vi med oss en bønne poteter. Reisen skulle vare i fem dager. Vi skulle reise med vanlig tog. Vi var stadig sultne. Vi snakket stadig om å reise hjem . Hjem betydde i første rekke å få spise seg mett. I lang tid etter at jeg hadde kommet hjem , og når jeg skjærte brødskiver , tok jeg vare på brødsmulene ,og spiste dem.

Når vi kom på toget , spiste vi opp alle potetene med en gang . På toget var det russiske marine soldater som hadde vært hjemme på perm. De delte maten sin med oss , det syntes vi var pent gjort.

Vi kom til en leir i Kirovfabrikkene ,og arbeidet der til først i oktober. Reisen hjem gikk over Viborg , og med båt fra Åbo til Stokholm. De finske sjøfolkene visste ikke hvordan de på beste måte skulle stille med oss. Men de advarte oss ,når når de så hvordan vi spiste. Vi sa , la oss ihvertfall bli mette en gang , så får det gå som det kan. Finnene kunne ikke skjønne at vi kunne spise slik. De var spente om morgenen. Vi var blitt mette og overlevde , uten alt for store problemer.

Minneoppgave ,Erland Andersen.

Side 12 .

Vi ble i Stokholm et par dager .Der var de intressert i å høre fra Russland. Vi hadde ikke hørt noe fra Norge siden vi ble tatt til fange . Der fikk vi høre at Norge kanskje ikke var slik som vi hadde tenkt , og at vi kunne vente oss litt av hvert. Derfor ble ikke overaskelsen så stor som den ville blitt , når vi kom til Kongsvinger ,og ble satt inn i hjelpefengslet der. Jeg kom hjem den 8 oktober 1947.

Våren 48 , måtte jeg i retten. Straffen for frontkjemper - tjeneste var ca. tre år. Jeg fikk ett år. Retten trakk fra den tiden jeg var i Russland. I tillegg ble det tap av statsborgerskap i ti år. Jeg ble oppfordret av forsvareren , Statsadvokat Strømseter , til å søke om benådning. Jeg hadde stor sjangse til å få det , mente han. Jeg forklarte han at jeg ikke kunne søke om benådning, når jeg ikke hadde gjort noe galt. Norge hadde kapitulert den 0906 1940. Jeg mente da at jeg kunne melde meg til tjeneste der jeg tjente Norge best. Det gikk ca. en mnd. ,men ingenting hendte. Jeg ville bli ferdig med det .Jeg tenkte å ta meg jobb i Sverige en stund. Jeg tok kontakt med overbetjent Dahl ,som jeg kjente. Med godkjennelse fra politiet reiste jeg til Havnås i Trøgstad . Der var det en leir for likesinnede. Jeg ble sendt på skogshogst. Jeg hadde vært der ca. en mnd. , da får jeg brev med offentlig stempel. Brevet fortalte meg at jeg var en fri mann ! Jeg hadde ikke før kommet hjem , så kommer det et nytt brev om at jeg er innkalt til militær -rep. i Fredrikstad. Jeg reiste ned , og forsøkte å få kontakt med noen som hadde med innkallingen å gjøre. I mellomtiden hadde jeg fått uniform. Til slutt fikk jeg kontakt ,og spurte , hva er dette for slags tull ? Først tar dere fra meg statsborgerskapet , siden kaller dere meg inn til militærtjeneste ? Han ble litt rar , og skylte på rot i kartoteket. Det var en annen også , som de hadde rotet med , men ikke på samme måte. Vi gikk i allfall til Tamburen restaurant i Gamlebyen, og hadde en fin kveld sammen. Omtrent ett år senere ,blir jeg innkalt til Fjernhjelpe-kolonnen , jeg tror det var i Svindal. Det tok meg tre dager før jeg kom meg fri. I 1950 får jeg nok et offentlig brev , som fortalte at jeg hadde fått mitt statsborgerskap tilbake. Jeg har aldri søkt om noen ting. Det de hadde tatt fra meg , fikk de levere tilbake ,eller la være . Men staten hadde tatt min livspolise , og noen tusen jeg hadde i banken. Det har de beholdt. Når jeg kom hjem fra Russland , lå det noen hefter (blader) fra garden hjemme . Der gikk det fram at de var inntressert i å høre fra gardistene om hvordan de hadde opplevet krigen . Jeg sendte inn et brev med en liten orientering. Det kom straks brev tilbake , om jeg ville komme inn så de kunne få en fullstendig rapport .

Minneoppgave, Erland Andersen ,
Side 13.

Jeg ga beskjed om at jeg kunne komme . De kunne bare bestemme når det passet. Jeg skrev et P .s. under. For å tjene Norges sak best , hadde jeg meldt meg til kamp mot kommunismen i 42 . Jeg har ikke hørt noe fra dem siden.

Sommeren 48 , jobbet jeg med noe malerarbeide på Høysand Hotell , og de 3 -4 villaene som hørte til . Jeg husker at jeg sa til Olsen som var tilsynsmann der. Han bodde der om sommeren selv. Ellers var han bestyrer på Badet i byen , der hvor skolen nå ligger. Jeg sa det er en dårlig stige jeg har til denne malingen . Men fikk til svar ,den har holdt i 50 år, så det er ingen fare , den holder noen år til . Men det gjorde den ikke. Jeg hadde vært nede og fylt spannet med 4 liter maling , og står på toppen av stigen ,og maler opp under mønet . Så knaker den. Femti år var i alle fall nok for den stigen . Stigen slo i stykker flere vinduer . Gjestene som satt ved middagsbordet kom forskremte springene ut. Dette var nok en medvirkende årsak til at jeg snart fikk problemer med hoftene. Men i trygdesystemet ble det henvist til min tid i Russland.

Om høsten reiste jeg til Trollhettan i Sverige. Der jobbet jeg på et stål -valseverk og støperi. Men ut på våren begynte benet å plage meg. . Jeg reiste da hjem. Det ble konstatert tuberkuløs-betennelse i venstre hofte. Jeg var kommet inn i Skjeberg Trygdekasse , fra jeg kom hjem fra Russland , og hadde vært der siden.

Når jeg kom hjem fra Martina Hansens hospital i Sandvika , hvor jeg da hadde vært ca. ett år , gikk jeg til trygdekassen i Skjeberg, Jeg var gipset fra halsen og ned til ankelen på ventre side. Jeg trodde jeg skulle få dagpenger .

På trygdekassen fikk jeg beskjed om at jeg hadde pådratt meg smitte i et annet land , (Russland) . Så jeg hadde ingen rett til dagpenger. Jeg fortalte om at jeg kjente til folk som hadde blitt syke i England ,men likevel fått sykepenger . Jo , det var noe helt annet ble jeg fortalt. Men jeg kunne kontakte "Fattigkassa " (Forsorgen) Jeg sparte forsorgen for de kronene .

Jeg begynte å lage lommebøker , og vesker i forskjellige størrelser ,og typer .Folk var flinke til å kjøpe.

I 1957 ,var jeg inne til kontroll. Overlegen var ikke fornøyd . Han fortalte at jeg om noen år måtte inn til operasjon igjen. Jeg spurte da om det ikke var bedre å ta det med det samme. Det synes han også . Det ble fem mnd. til. Jeg fikk av gipsen våren 53. Da fikk jeg arbeide på en bensinstasjon hos John Dahle .

**Minneoppgave ,Erland Andersen .
Side 14.**

Jeg hadde allerede søkt om jobb på K.P.S. Og da jeg fikk beskjed om at jeg kunne begynne etter ferien, gjorde jeg det. Det ble min arbeidsplass i mange år. Jeg hadde også tillitsverv i foreningen der .

Sist i 70 årene hadde K.P.S. vanskeligheter . Mange ble oppsagt. Bedriften så helst at noen eldre sluttet. Skulle det vært holdt hardt på ansiniteten , ville det blitt bare

50 - 60 åringer tilbake. Det ble til at jeg sluttet , i mitt 63 år. Jeg var reparatør på fryseavdelingen , men måtte også gripe inn andre steder, om nødvendig. Som nevnt var jeg i tillitsmanns arbeide de første 14 årene. Jeg var plaget av svimmelhet ,og smerter i hodet. Jeg hadde hatt et par kraftige hjernerystelser i min tid i Russland . Sarpsborg Sykehus , sendte meg til Oslo , Der fikk jeg en masse strø姆ledninger festet til hodet . Det var ubehaglig . Konklusjonen ble at jeg skulle slappe mere av , og ikke engasjere meg i mere enn høyst nødvendig. Det skulle vise seg å være et godt råd. Jeg ble etter hvert bedre. Jeg ga meg blant annet med tillitsmanns arbeide.

Pensjonist -tilværelsen har vært bra, så langt. Jeg giftet meg i 1960 . Vi fikk to barn i ekteskapet. Det var to jenter. De har egne familier nå. De har også to barn hver. Vi har hatt eget hus i Ullrøy , med stor hage. Vi har også hatt bil og båt ,så jeg har alldri hatt fritidsproblemer. Men for fire år siden ble det til et vi ble enige om å selge huset Det var tre mål tomt . Med et venstre ben , som ikke ville være med på alt , ble det for mye. Vi solgte , og fikk oss en boretts leilighet ,i byen ,som vi trives bra med. Jeg er litt med i forenings livet . Blant annet i Skjeberg Pensjonist Forening . Der er det et hyggelig og bra miljø .

Minneoppgave , Erland Andersen.

Etterskrift.

Noen betraktninger til slutt.

Det som er skrevet her , står dere fritt til og offentlig - gjøre, eller ikke. Dette skal ikke være noen diskusjonsgrunnlag. Det er bare min mening om noen saker.

I april og mai dagene 40 , mens krigen pågikk i Norge ,brukte tyskerne Gardemoen som lasteplass for bomber som ble brukt i Narvik området. Det var stadig kø av nordmenn som søkte arbeide der. Jeg var krigsfange der , så dette vet jeg.

De som tok dette arbeidet spurte ikke hvor disse bombene skulle slippes, bare om hvor mye de kunne tjene.

Etter at jeg kom hjem høsten 47, har jeg bare hørt at alle som arbeidet for tyskerne ble tvangs sendt. Jeg var hjemme til sommeren 42. Til da har jeg ikke hørt om noen som ble tvangs sendt .

Dermed vil jeg ikke si at ingen er blitt utkommandert. Men blant alle dere som arbeidet på festningsanlegg og brakke - bygging, var i alle fall ikke prosenten høy. Om det i det hele tatt lar seg registrere i prosent . Men var det en nordmann som som hadde vært medlem av et lovlig politisk parti før krigen , (N.S.) som arbeidet på sin gamle plass under krigen ,om det var på gården , eller andre steder , ble han brennmerket for alltid. Hans penger, og andre verdier ble inndratt til staten. Men de som hjalp tyskerne gikk fri.

Vi snakker om mobbing i dag . Det er nok noen som blir mobbet idag også. Men etter krigen, gikk de voksne foran og lærte opp barna sine til å mobbe og hate. Om det tier historien.

Norge har også på andre måter gjort seg negativt bemerket. Norge har satt flere verdensrekorder og fint er det, noen har de mistet igjen , det er også naturlig. Men en tror jeg Norge får beholde . Norge er det eneste land i verden som har arrestert ,og straffet Røde - Kors søstre.

Vi har trykkefrihet i Norge, i navnet, men ikke i gavnet.

Det har mange tusen nordmenn fått erfare. De har fått returnert sine innlegg , fra aviser og forleggere.

Her i Norge snakker vi om Østblokk - landene , som folkedemokratier på en nedsettende måte . Men hvor skal vi da plassere Norge.?

Vi må nok vente til krigs -generasjonen er borte , før vi kan vente en Norgeshistorie som stemmer med virkeligheten.